

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 33
marec 2023
cena 1,90 eura

3

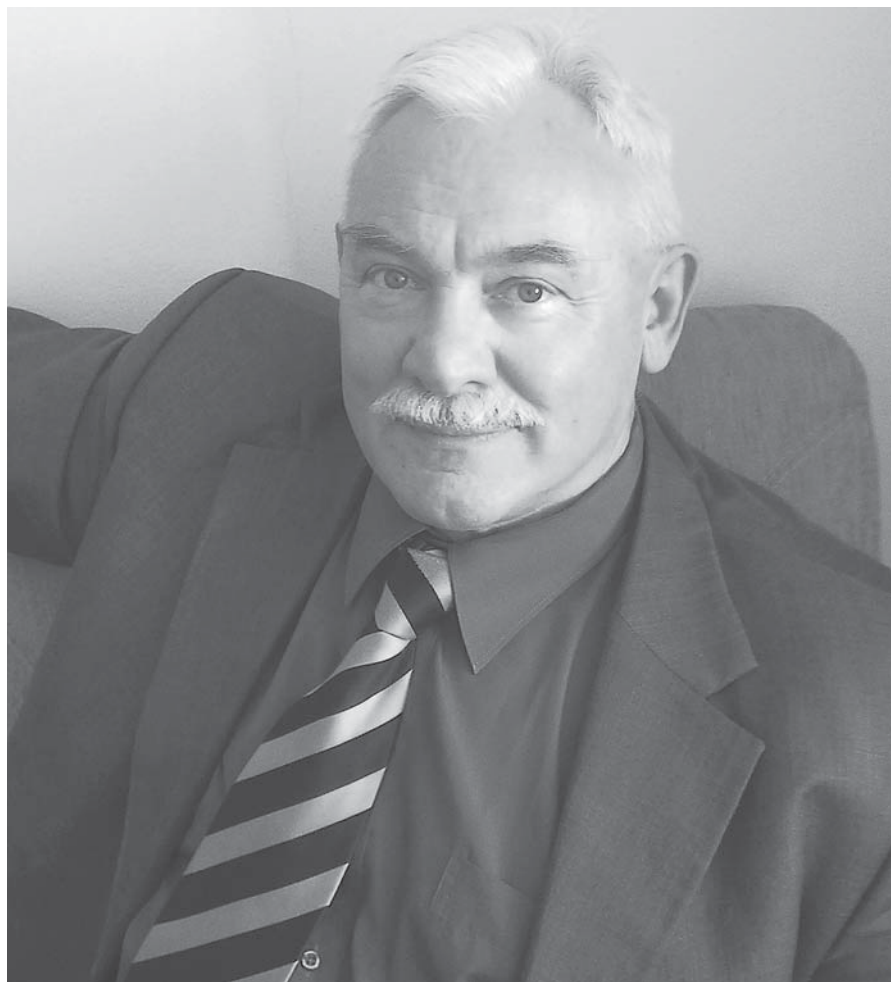
ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Stal sa svedkom i aktérom historických premiér

NÁŠ ROZHOVOR

Vie zvrátať vysokotlakové potrubia, no vyzná sa aj v ústavnom práve. Je autorom základných právnych noriem, ktoré umožnili vznik samostatnej Slovenskej republiky. Ako poslanec NR SR sa vyznamenal faktickými poznámkami. Tvrdil, že sú potrebné kvôli histórii. Aby nič nezostalo zabudnuté. Akoby sa dnes v parlamente zišiel niekto s historickou pamäťou! A nielen v parlamente. Zažívame virtuálnu realitu, neveriacky hľadíme na televíznu obrazovku a podaktorí rozmyšľame, my nepotrebujeme Maďarov ani Čechov, sami si dokážeme domrviť vlastné dejiny. Doc. JUDr. Ján CUPER, CSc. sa stal vďačným terčom tzv. nezávislých médií najmä pre jeho vzťah k vlastnej krajine, ktorej bol ochotný mnoho obetovať. Málokto ho však pozná ako človeka prenasledovaného bývalým režimom.

Pokračovanie na 10. strane

Doc. JUDr. Ján Cuper, CSc.

Foto Eva Zelenayová

V ČÍSLE

Ján Litecký Šveda Výpálníci, komunisti a propagandisti	2
Anton Selecký Spýtali sme sa	3

Eva Zelenayová Neberte nám slobodu!	3
Christian Dietrich Sovietizácia Československa...	4

Mária Dvorčáková Krvavý február	5
Eva Zelenayová Povedzme nie nespravodlivosti...	5

Ján Košiar Na počiatku bolo slovo	7
Margita Zimanová Pavla Valenta popravili pred 70 rokmi	8

ročník 33 • marec 2023

Výpálníci, komunisti a propagandisti

Určite dobre poznáte spôsoby gangstero, ľudovo nazývaných „výpálníci“. Tí prídu za majiteľom slušne prosperujúceho podniku a vysvetlia mu, ako je to pre neho výhodné, keď im bude odvádzať časť zisku. Veď všade číha nebezpečenstvo, požiare, dcéra je ešte mladá a potulujú sa tu všelijaké podozrivé ksichty, všeličo sa môže

stať... No a oni ho pred tým všetkým ochránia. Jednoducho humanisti, po našom ľudomilovia. Rovnako komunisti všade hlásajú humanizmus. No na rozdiel od výpálníkov sú to oveľa praktickejší „humanisti“, pretože rabujú priamočiaro, bez nejakých trápnych výhovoriek o ochrane. Naopak, toho, koho chcú orabovať, ešte aj zavrú. Veď mal sa tak ako oni, opíjať, povalovať, čo ho to len napadlo pracovať a podnikáť... Veď pri troche šťastia to mohol dotiahnuť aj na prezidenta...

„Zázračné“ kontingenty

Nemecká UOKG (Únia spolkov obetí komunistickej vlády násilia), ktorá vydáva aj časopis politických väzňov bývalej NDR *Stacheldraht* (Ostnatý drôt), naposledy vo svojom týždňovom prehľade tlače priniesla zaujímavý materiál z vysielania televízie - akurát s názvom NDR, čo v tomto prípade znamená Nord Deutsche Rundfunk - o tom, ako prebiehalo vyvlastňovanie na pobreží Baltického mora. Vo februári 1953 tam prebehla akcia „Ruža“, v rámci ktorej zatkli 447 mužov a žien. Spoločné mali len to, že režim im v rámci tejto akcie zhabal ich hotely, penzióny, prevádzky a gazdovstvá. Zavreli ich na základe tých najabsurdnejších obvinení, aké poznáme aj z našich skúseností. Spomína na to jeden z vtedajších uväznených, v tom čase 23 ročný mladík. Jeho hrozné spomienky z povestného väzenia Bützow tu neuvádzam, pretože aj naši väzni ich zažili na vlastnej koži a dobre si ich pamätajú. Spomeniem len to, že on bol iba obyčajný zamestnanec, no jeho strašný „zločin“ spočíval v tom, že svojmu zamestnávateľovi dohodil kúpu obilia, aby ten mohol splniť „kontingent“ v nezmyselnej výške. Vtedy si majiteľ ešte naivne myslel, že ho to zachráni, ale to už bola iba zámienka na „znárodnenie“. Tam už bolo dávno všetko rozhodnuté.

Komunisti ako nacisti

Táto akcia má však okrem podobnosti s našou históriou ešte ďalšie, dosť nečakané spojenie s dneškom, presnejšie s pretrvávajúcou komunistickou propagandou, na prvý pohľad celkom nenápadnou.

Židovský hoteliér Adalbert Bela Kaba-Klein mal voľakedy vychýrený kúpeľný dom v Binzi na Rujane – dotedy no nevyvlastnili nacisti. Jeho osud stručne pripomína tabuľka na chodníku: „Zbavený práv/vyvlastnený, 1941 zatknutý v Maďarsku, útek pri deportáciách, prežil v ilegalite“. Ale na pekne vyleštenej medenej tabuľke sa už nedočítate, že v roku 1953, v rámci akcie „Ruža“, bol opäť vyvlastnený a k tomu zatknutý na 10 rokov.

Zločiny komunizmu v ilegalite

Aj u nás máme podobné skúsenosti, aj naši komunisti a eštabáci, či ich deti, sú podobní chytráci ako ich „dederónski“ spolubojovníci za pokrok, mier a demokraciu. A rozlezení sú opäť všade. Keď napríklad v kníhkupectve Martinus prídete k stolu, kde sa vystavujú knihy z histórie, nájdete tam vždy aspoň 8-10 kníh o Osvienčime, holokauste, nacistických zločinoch, no nedávno, keď som tam bol, o zločinoch komunizmu sa na pulte nenachádzala ani jedna kniha. Ako keby u nás nikdy žiadne neboli. A ledva dva-tri kúsky zastrčené v polici.

Bolo to také nápadné, že som si to aj vyfotil. Jediná, taká napoly výnimka, bola kniha Timothy Snydera *Krvavé územie*, ktorá pertraktuje rovnako zločiny komunizmu a nacizmu. Samozrejme, našim pravoverným súdruhom sa už ani taká kniha veľmi nepáči, veď nedávno sa už ozvali so svojou boľševickou kritikou.

Ale tým, že budú chytrákymi propagandistickými metódami 50. rokov poukazovať na zločiny druhého, tie svoje nijako nezmyjú zo sveta, ani z nich nespravia nijaké ľudomilné činy. Iba ak zapríčinia to, že ľudia sa takým propagandisticky upraveným pultom vyhnú širokým oblúkom. Veď to veľmi dobre poznáme z vlastnej skúsenosti, zažili sme to na vlastnej koži. Ako aj to, že čím väčší hlupák, tým väčší chytrák.

Ján Litecký Šveda
predseda PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja • **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska [KPVS] • **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová • **Redakčná rada:** Ján Košíar (predseda), Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Peter Mulík, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábel a Eva Zelenayová • **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 • **Telefón:** 02-5263 8156 • **e-mail:** ustredie@pv-zpko.sk • **webová stránka:** www.pv-zpko.sk • **IČO:** 00679879 • **Cena jedného výtlačku: 1,90 EURA** • **Predplatné 20 EUR**/kalendárny rok • **Predplatné pre zahraničných abonentov: 50 USD** vrátane poštovného. • **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 • **EV:** 3851/09 • **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. • **Nevyžiadané rukopisy nevraciam**e • **ISSN:** 1338-404X • **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

SPÝTALI SME SA

Antona Seleckého

● Ako sa vám žije dnes?

Pád režimu znamenal pre mňa vydýchnutie, neočakávané, také zázračné. Ja som sa pripravoval do väzenia, veď sme len niekoľko dní pred 17. novembrom mali súdne pojednávanie. A komunistický režim svojich protivníkov neoslobodzoval. Ale stalo sa. Už pol roka predtým sa justičná mašinéria správala mimoriadne čudne. Napokon bolo jasné, že oni to „perie“ nepustili len tak, a že je v tom nejaký ten „pes“ zakopaný. Dnes je na pulze dňa „kau-

za Budaj“. Nuž jasne sa preukázalo, že on s ŠtB nielenže spolupracoval, ale aj pomáhal pri celom tom prevrate. Veď to on nás, súdených disidentov, nepustil na tribúnu. Zrejme toto bolo Budajove „klamanie ŠtB“. Takže dá sa povedať, že celá tá novembrová revolučná garnitúra bola na svoju úlohu dobre pripravovaná a na slávnej Jiráskovej v Mozartovom dome sa nacvičila celá inscenácia „revolúcie“.

Vlastne som neočakával nič, akurát to bola taká situácia - čo teraz - lebo do politiky ma nevolali (dnes hovorím našťastie), akurát som sa stal „slobodným občanom“.

Pokračovanie na 6. strane

Neberte nám slobodu!

V roku 2001 mi vyšla knižka Deformácie a deformátori. Bola to prvá publikácia na Slovensku, ktorá sa zaoberala mediálnymi manipuláciami s verejnou mienkou v politickom zápase. V tom čase som mala za sebou štvrtstoročnú mediálnu prax i štvorročnú prax vo vrcholovej politike. Prepožičiavanie sa médií a tým samozrejme aj novinárov na politické ciele som videla celkom zblízka.

Rok 1998 bol gigantickým prelomom ukončenia slovenskej cesty v politike a uchvátenia verejnoprávnych médií nastupujúcou politickou garnitúrou. Dodnes sa nikto neospravedlnil za internovanie novinárov na 28. poschodí budovy Slovenskej televízie pod dozorom esbeesky. Ani nástupnícka organizácia po Zväze slovenských novinárov – Syndikát slovenských novinárov neodsúdil konanie Dzurindovho kabinetu. Po roku 1998 novinári podporujúci slovenskú cestu sa jednoducho nemali kde zamestnať. Kto teda dodnes manipuluje s verejnou mienkou v prospech „požadovaného“ politického subjektu či zoskupenia strán?

Do roku 1989 bol Marián Leško v službách komunistickej ideológie. Po roku 1989 vstúpil do služieb liberálov. Je obsadzovaný vo všetkých televíziách vrátane RTVS. V relácii Fetiše republiky

na televíznej jednotke mu vôbec neprekážalo pobaviť sa na účet komunistov Biľaka či Lorenca... V súkromných televíziách prevládajú propagátori rodovej rovnosti, progresivizmu. Kresťanský a národne orientovaní novinári sú vytlačení z mediálneho priestoru a živia sa na jeho okraji. Médiá s konzervatívnym, vlasteneckým a kresťanským obsahom sú napádané a vystavované biľagovaniu zo strany mainstreamu a niektoré následne dokonca aj políciou.

SLOVO SVEDECTVA

Po štyridsiatich rokoch útlaku a prenasledovania si ľudia preživší komunistický teror založili organizáciu, ktorá mala navždy pripomínať hrôzy totalitného vládnutia, aby sa už nikdy nezopakovali. Každému, kto prejavil odpor voči zriadeniu, boli odopreté základné ľudské práva. Mal znemožnený prístup k vzdelaniu, odbornému rastu, pracovným funkciám. Konali sa zinscenované politické procesy. Poskytnúť prostriedky na existenciu a činnosť organizácie politických väzňov sa v prvých rokoch po páde režimu považovalo za samozrejmosť. Dokonca ustanovenú zákonným spôsobom.

Ibaže čím viac sme sa vzdälovali od pádu totality, tým výraznejšie sme sa k nej začali približovať. Niektorým médiám, ako denníku SME, N či aktua-

litám.sk a ich novinárom, začalo prekážať, že štát podporuje Svedectvo. Nevyberanými útokmi a klamlivými článkami znevažovali nielen náš časopis, ale i samotnú existenciu organizácie až dosiahli svoje: minister vnútra SR znížil dotácie organizácii na likvidačnú úroveň a zakázal použitie týchto prostriedkov na vydávanie periodika. Žiadna autorita štátu sa nás nezastala. Neurobila tak ani prezidentka, ktorá neváhala podporiť redaktorku RTVS po ukážkovom zásahu v neprospech opozície.

Keď predseda parlamentu ocenil troch mladých martýrov Tunegu, Tesára a Púčika mediálna štvanica nemala konca kraja. Keď im prezidentka udelila najvyššie štátne vyznamenanie, mimochodom za ich oddanosť vlasti a nezmieriteľnosť s komunizmom, bola mediálnou štvanicou dohnaná až k ospravedlneniu sa a uvažovala aj o odobratí štátneho vyznamenania. Novinári s absenciou historického povedomia a s chabým charakterom sú ľahkou korisťou svojich zamestnávateľov a hanbou pre spoločnosť.

Pred 75 rokmi komunisti ukradli ľuďom slobodu. Dnes sa o to isté pokúšajú liberáli. Nedovoľme im to.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Pieta na Jakubovom námestí

Prvýkrát organizoval Ústav pamäti národa pietnu spomienku na obeť komunizmu 25. februára v roku 2018 pri Centrálnom pamätníku na bratislavskom cintoríne Vrakuňa. V roku 2019 sa už pietna spomienka konala pri bratislavskom pamätníku obetí komunizmu na Jakubovom námestí.

Tohto roku to bolo opäť na Jakubovom námestí a logicky vyvstáva otázka, prečo? Prečo na obeť komunizmu nespomínáme pri Centrálnom pamätníku, kde sú umiestnené pamät-né tabule s menami všetkých obetí?

Tohto roku sa pieta konala 22. februára a zúčastnilo sa jej viacero poverených ministrov vlády aj s jej povereným premiérom. Vláda tiež vydala k výročiu „Víťazného februára“ Vyhlá-

Delegácia poverenej vlády SR počas prejavu jej predsedu Eduarda Hegera.

Foto Eva Zelenayová

senie vlády Slovenskej republiky o prevrate vo februári 1948, čo neuniklo pozornosti časopisu Stacheldraht,

ktorý vydáva nemecká organizácia politických väzňov UOKG. Text článku uverejňujeme v plnom znení. (zl)

Sovietizácia Československa sa začala pučom pred 75 rokmi

Dňa 25. februára 1948 v Prahe stratili demokrati mandáty a demokracia v ČSR sa skončila. Podľa údajov Českého úradu pre dokumentáciu a vyšetrovanie zločinov komunizmu bolo v Česko-Slovensku z politických dôvodov popravených 248 ľudí. Okolo 4 500 ich zomrelo vo väzniciach a minimálne 282 bolo zabitých pri pokuse o útek cez železnú ooponu.

Viac ako 205 000 ľudí bolo z politických dôvodov odsúdených na trest odňatia slobody (až na doživotie). Približne 20 000 ľudí bolo umiestnených do táborov nútených prác bez súdneho procesu a okolo 22 000 sa stalo pomocnými robotníkmi.

Pri spomienke na tieto udalosti, 22. februára 2023 v Bratislave pri pomníku obetiam totalitných režimov na Jakubovom námestí, vystúpil s prejavom slovenský premiér Eduard Heger. Zároveň bolo uverejnené *Vyhlásenie vlády Slovenskej republiky o prevrate vo februári 1948*, v ktorom sa pripomínajú najmä obeť komunizmu. V ňom sa uvádza, že komunistický režim zanechal hlboké politické, duchovné, morálne a hospodárske škody, ktoré dodnes stále cítia. Vláda Slovenskej republiky vyslovuje hlbokú a úprimnú ľútosť nad tragickými príbehmi týchto obetí, čo poznačilo aj životné osudy ich blízkych.

Nech sú prejavy akokoľvek dôležité, sú však potrebné aj skutky. Za posledné dva roky Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky odmieta poskytnúť zákonnú dotáciu slovenskej organizácii obetí komunistickej diktatúry (*Politickí väzni – Zväz protikomunistického odboja*), okrem iného aj na tlač ich členského časopisu Svedectvo (podobný ako u nás *Stacheldraht*).

Slovenská organizácia, v ktorej sa spojili mnohí svedkovia brutálnych represii v rokoch 1948 až 1989, je rovnako ako naša Únia obetí komunistického násilia (*Die Union der Opferverbände Kommunistischer Gewaltherrschaft*, UOKG), zakladajúcim členom Medzinárodného združenia bývalých politických väzňov a obetí komunizmu v Európe INTER-ASSO.

Každý, kto by chcel podporiť činnosť našej partnerskej organizácie, môže tak urobiť finančnou podporou alebo listom ministrovi vnútra Slovenskej republiky (pán Roman Mikulec, Pribinova 2, 812 72 Bratislava, Slovensko). Náš účet INTER-ASSO je v Postbank Berlin, IBAN: DE23 1001 0010 0085 9271 03, do predmetu prosím napíšte „Svedectvo – Zeugnis“.

Christian Dietrich
predseda INTER-ASSO

N. B. Na spomínanom pietnom akte obetí februára 1948 na Jakubovom námestí v Bratislave som mal možnosť krátko sa s povereným predsedom vlády porozprávať, nakoľko osobný termín u neho ani u ministra som zatiaľ nedostal. Opýtal som sa, či prejav o komunistickom terore - ináč veľmi dobrý - myslel vážne alebo to bola len taká politická krasojazda. Keď ma ubezpečil, že to myslel úprimne, tak som sa opýtal, prečo potom práve jeho vláda potupila politických väzňov a znovu ich prenasleduje okrem iného aj odobratím prostriedkov na vydávanie časopisu. Prisľúbil, že sa na to pozrie. Tak čakáme.

Ján Litecký Šveda
predseda PV ZPKO

Krvavý február

Vo februári 1951 vyhaslo viacero mladých životov, odporcov komunizmu. Na **Bernarda Jaška** a **Pavla Kalinaja** spomínali členovia PV ZPKO z pobočiek v Levoči a Košiciach za účasti podpredsedu PV ZPKO Štefana Nováka. Pietnu spomienku v Bijacovciach, rodnej obci Pavla Kalinaja, každoročne organizuje predsedníčka RO PV ZPKO v Prešove Mária Dvorčáková. Na pietnej spomienke sa zúčastnili žiaci Strednej odbornej školy lesníckej v Prešove, pracovisko Bijacovce.

Mária Dvorčáková v príhovore uviedla, že Pavol Kalinaj sa narodil 14. júla 1915, popravený bol 17. februára 1951 vo veku 36 rokov. Kalinaj i Jašek boli zatknutí a súdení vo vykonštruovanom súdnom procese, neľudsky týraní a mučení. V zachovanej lekárskej správe P. Kalinaja sa konštatuje, že päť dní po zatknutí mal polámané rebrá, obojstranný zápal obličiek a zápal pľúc. Z mučenia trpel nervovým ochorením. Dobitého a bezvládneho ho vyniesli na popravisko na nádvorí Krajskej väznice v Bratislave, kde ho o 4.55 hod. popravili.

Pani Dvorčáková zdôraznila, že na utrpenie stotočných

Účastníci pietnej spomienky pri pamätnej tabuli Pavla Kalinaja.

Foto Ľubomír Kaľavský

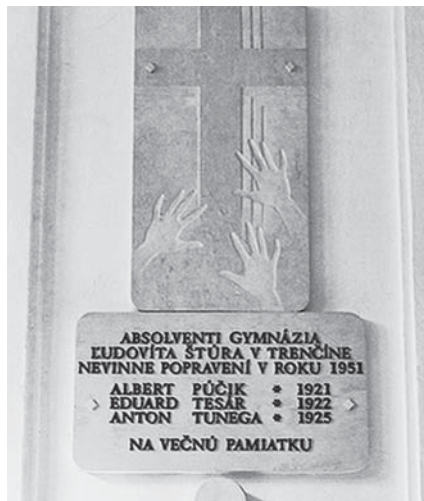
hrdinov z 50. rokov minulého storočia nemôžeme zabudnúť. Vyzvala prítomných študentov, aby si vážili, čo im rodičia, starí rodičia pripravili pre lepší život. Podotkla, že sa nám treba vrátiť k láske, pokore, úcte a spravodlivosti, k hodnotám, ktoré sa dnes akosi vytrácajú zo života.

K prítomným sa prihovoral aj starosta obce Ing. Jozef Kalinaj, nasledovala krátka beseda so žiakmi. Súčasťou pietnej spomienky bola aj sv. omša, ktorú celebraval správca farnosti Mgr. Ján Šňahničan. **(md)**

Povedzme nie nespravodlivosti...

Výročie popravy Antona Tunegu, Alberta Púčika a Eduarda Tesára si členovia našej organizácie pripomenuli pri pamätnej tabuli v trenčianskom gymnáziu a pri ich hrobe na Martinskom cintoríne v Bratislave. Predsedníčka RO PV ZPKO v Trenčíne Helena Hošťáková zdôraznila, že „ani čiara medzi storočiami nemôže zaceliť hlboké jazvy po prežitom utrpení. Mnohí, čo nesúhlasili s režimom sa ocitli na strane triednych nepriateľov. A to len preto, že si bránili svoj majetok, vieru alebo mali iný názor. Boli odsúdení, majetok im bol skonfiškovaný, deti nemohli študovať na stredných a vysokých školách. Veľa študentov vyhodili zo škôl, mnoho ľudí zo zamestnania. Niektoré rodiny násilím vystaňovali zo svojich domovov do pohraničia.

Nie sú to iba tieto tri životy, tri kríže, tieto tri mená, je to memento nad tragédiou ľudí, ktorí v tom temnom čase prišli o všetko. O svoju česť, rodinu, prácu, meno, postavenie, ale aj v tejto dobe temna si zachovali svoju česť a dôstojnosť a svojim životom aj na týchto hroz-

Pamätná tabuľa Antona Tunegu, Alberta Púčika a Eduarda Tesára v trenčianskom gymnáziu.

ných miestach vydávali svedectvo lásky, svetla a nádeje pre nás všetkých.

V mene toho všetkého hrozného čo prežili kričia a prosia nás všetkých, aby sme sa zastavili a prosili o lásku, vernosť, odvahu, aby sme i teraz dokázali povedať nespravodlivosti, zlu, vojne a násiliu NIE!“

Tunega, Púčik a Tesár boli členmi Bielej légie. Podľa programových bodov cieľmi hnutia bolo: 1. Odstránenie komunizmu, 2. udržanie kresťanstva a jeho uplatnenie vo verejnom živote, 3. zavedenie ľudského sociálneho poriadku, 4. nastolenie skutočnej demokracie podľa zásad stanovených pápežom Píom XII. vo vianočnom poslanstve 1944 a 5. podľa situácie obnovenie samostatného demokratického Slovenského štátu.

V týchto dňoch vydala naša organizácia publikáciu *Spomienky Gertrúdy Herényiovej*, sesternice Antona Tunegu. Autor Martin Lacko v úvode knihy pripomína, že „práve požiadavka obnovy štátnej samostatnosti Slovákov sa niekedy zvykne obchádzať. (...) Napokon ŠtB pri hodnotení výpovedí G. Herényiovej uviedla, že medzi pohnútky, ktoré ju viedli k „trestnej činnosti“ patrilo aj to, „že s obnovením Slovenského štátu súhlasila.“ Gertrúda Herényiová bola za poskytnutie niekoľko nocľahov pre svojho prenasledovaného bratranca odsúdená na osem rokov väzenia. Nezabúdame. **Eva Zelenayová**

SPÝTALI SME SA

Pokračovanie z 3. strany

Ibaže nastal čas vysporadúvať sa s touto slobodou. Až neskôr som pochopil, že náš prednovembrový lineárny a jednoduchý zápas sa zmenil na život v sofistikovanom a zakuklenom režime. Náš manifest *Demokracia pre všetkých*, ktorý sme v roku 1988 podpísali ako členovia Hnutia za občiansku slobodu, sa zmenil na manifest zrovnoprávnenia čestných, úprimných a poctivých ľudí s lotrami, zlodejmi a podvodníkmi. Demokracia sa dnes ukazuje ako vlk v barančom rúchu, ktorý „nesie mlieko kozliatkam“, pritom sa ich chystá zožrať. Všetko, čo predstavoval červený komunistický režim (samozrejme okrem tých sociálnych akože istôt) tu máme naspäť „v modrom“.

Komunisti mali niekoľko jasných paragrafov, podľa ktorých postihovali neposlušných. Dnes sme dospeli k tomu, že právo na názor neexistuje (iba na ten „správny“), že sloboda slova je limitovaná virtuálnymi „ľudskými právami“, že sloboda zhromažďovania dospela do bodu, keď sa už skoro nikomu na námestia nechce, alebo tu máme demonštrácie vyvolané účelovo so zaplatenými a nakomandovanými účastníkmi.

Čo sa týka mojej činnosti, stále vychádzam zo zápasu Cirkvi o svoj priestor na slnku. To ma zaujímalo, o to som sa vo svojej činnosti v disente snažil a to sledujem aj teraz. Aj tu nastali rôzne zvláštnosti, a zrejme aj logické posuny. Tak ako občania, ani Cirkev dnes nemá „gule“ na to, aby si obhájila svoje. Za komunizmu bol odboj stavaný na mučeníkoch 50-tych rokov; bola odvaha, obeta, vytrvalosť. A hlavne súdržnosť. Toto tu dnes nevidieť. Okrem toho bola veľká sympatia ostatných občanov ku Cirkvi ako bojovníčke, veď do kostola chodili aj neveriaci, lebo to bol akýsi druh odporu voči režimu, ktorý všetkých spájal. To, že režim okydával Cirkev ako špióna Vatikánu, nositeľku tmárstva a povier nikto nebral vážne. Pozrite sa dnes. Kde je súdržnosť veriacych a hierarchie, kde sú sympatie neveriacich? Ako sa dnes bránime? Náš nepriateľ sa proste poučil. Jeden môj už mŕtvy priateľ kňaz Ferdinand Kaňka, mi povedal: „Slobodomurári zmenili taktiku. Povedali si – nebudeme vyrábať mučeníkov, ale odpadlíkov.“ A toto sa dnes deje.

Čo je ešte dnes novinkou, diabol si sám nárokuje na svoje „ľudské právo“ a slobodu vrhať ľudí do pekla.

„Demokrati“ idú ešte ďalej ako komunisti.

Tí vás zatvorili, prípadne mučili a zabili, ale nebrali vám svedomie, nezneistovali vašu vieru, nemali tých „päťdesiat odtieňov šedej“ ako ich majú „demokrati“.

Áno, nechali Cirkev vydýchnuť si, a zavalili ju prostriedkami, budovami, podnikaním, totálnou ilúziou „voľnosti“. A pomaly, ale so železnou úpornosťou začali priťahovať šrauby. Dospelo to tak ďaleko, že nám samotní biskupi zatvorili kostoly, čo sa nepodarilo ani komunistom. A to bez akéhokoľvek odporu veriacych. To je už fakt umenie! Dospelo to tak ďaleko, že biskup je napadnutý za názor alebo dokonca za článok viery, a nič sa nedeje.

Na druhej strane - bráňte svoje presvedčenie a na dvere vám búcha NAKA. Mreže, ktoré boli pre nás za komunizmu viditeľné a stále sme na ne narážali, sa presťahovali do našich duší. Dnes sme v elektronických putách pre našich nepriateľov oveľa istejšie zatvorení ako v base.

A to najzákernejšie ešte len príde.

Budeme sa (teda väčšina) vzdávať svojej viery z pudového strachu o existenciu, ktorý v nás vyvolávajú. Taktika chleba a hier dokonale vychádza. Diabol v Evanjeliu pri pokúšaní Krista, keď mu ukázal všetky kráľovstvá sveta, hovorí jasne a bez obalu: Toto všetko ti dám, ak padneš na zem a budeš sa mi klaňať. On potvora dnes to ľuďom ani nedáva, a oni sa mu aj tak usilovne klaňajú. To je fakt tiež umenie!

Aby som bol osobnejší, roky demokracie ma priviedli k veľkému vytriez-

veniu z ilúzií, ktoré sme mali za komunizmu. Boj sa neskončil, ba práve začína gradovať. Po ďalšie, musíme sa oveľa lepšie pripravovať (ak ešte nie sme) na naše „záverečné skúšky“. Po tretie, zabudnime na nejakú tú našu „šikovnosť“ a skúsenosti. Jedno zostalo, ak chcem byť úspešný, aj dnes sa musím vopred vzdať svojho života – nielen osobného, ale aj fyzického. Bez toho sa bojovať nedá. Po ďalšie, proti technike a vybavenosti, ktorou dnes nepriateľ disponuje, nemáme ľudské prostriedky. To znamená, že si konečne musíme uvedomiť, že naše zbrane sú a aj zostanú tie duchovné.

Mnohých bude bolieť začať ich používať, ale iná cesta nie je. Preto každý musíme zostúpiť do svojho vlastného vnútra, urobiť „inventúru“ a vyvodiť závery. O čo mi ide, čo som ochotný pre to urobiť a čo som ochotný za to „zaplatiť“. Tu nehrá žiadnu úlohu postavenie, vzdelanie, vek alebo iné činitele. Toto je - ako napísal básnik Michel Quoist iba „medzi človekom a Bohom“. Verím, že onen zápas s komunizmom nebol márný, aj keď ja ho dnes považujem iba za akúsi „základnú vojenskú službu“. Čo je smutnejšie, dnes človek nájde veľmi málo ľudí, ktorí toto pochopili a prijali za svoje. Skôr sa z premnohých - aj blízkych - sklamáva- me na každom kroku. Darmo, ako sa píše v Evanjeliu, cesta do Neba nie je pohodlná a široká, ktorú nám dnes diabol vnučuje, ale úzka a trnistá. Tretia neexistuje. Ale aj úzka a trnistá sa dá prejsť. Len sa treba rozhodnúť. To rozhodnutie musí urobiť každý sám za seba. A to býva ten najbolestivejší, ale aj spásonosný moment. Šancu ešte máme každý. Len ju treba využiť - za každých okolností - kým žijeme. Lebo, ako hovorí staré latinské príslovie - dum spiro spero - pokiaľ dýcham, dúfam. **Anton Selecký**

Anton Selecký (1950) rodák z Trenčína, katolícky disident, vydavateľ mariánskych časopisov, predseda občianskeho združenia *Magnificat Slovakia*. V rokoch 1977-1990 dopisovateľ *Rádia Slobodná Európa a Hlasu Ameriky*. V rokoch 1979-1980 bol súdený a väznený za pomoc pri pokuse o ilegálne opustenie republiky. V rokoch 1988-1989 bol členom *Hnutia za občiansku slobodu* a ako člen „*Bratislavskej päťky*“ (Ján Čarnogurský, Miroslav Kusý, Hana Ponická, Vladimír Maňák, Anton Selecký) v druhom polroku 1989 absolvoval politický súdny proces. Člen PV ZPKO, veterán protikomunistického odboja.

Na počiatku bolo slovo

Týmito slovami sa začína Proglas, text predslovu Evanjelia od Konštantína Filozofa. V tomto roku si pripomíname 1160 rokov od príchodu vierozvestov sv. Cyrila a Metoda na naše územie. Spolok Slovákov v Poľsku v spolupráci s O.Z. Cyrilometodiada a nadáciou Pro Patria zorganizovali 11. februára t.r. oslavy tohto významného výročia, na ktoré pozvali aj duchovného našej organizácie **Jána Košiaru**. Z jeho homílie počas sv. omše v Novej Belej v Poľsku prinášame podstatnú časť

Ešte raz veľmi pekne ďakujem, že spoločne s vami môžem osláviť 1160. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda nielen k nám, potomkom starých Slovákov, ale do celej Európy.

O misii svätých bratov Konštantína a Metoda, ktorá sa začala v roku 863 existuje množstvo kníh, štúdií a článkov i kázní. Od pápežov, kardinálov, biskupov až po kaplánov v prvej línii.

Dielo svätých bratov je neoddeliteľnou súčasťou histórie 9. storočia, zložitých vzťahov medzi dvomi tradičnými centrami kresťanstva – Rímom a Konštantínopolom. To, čo vykonali Solúnski bratia, zmenilo život národov prakticky vo všetkých krajinách Európy. Aj preto ich svätý pápež Ján Pavol II. vyhlásil 30. decembra 1980 za spolupatrónov Starého kontinentu.

Obaja solúnski bratia – budúci apoštoli Slovanov – boli osobnosťami, v ktorých dýchala klasická byzantská kresťanská kultúra. Predovšetkým sv. Cyril, nazývaný aj Filozof, bol jedným z popredných predstaviteľov kultúry svojej doby. Skutočnú vedu a ozajstnú múdrosť pre neho predstavovala filozofia, ktorú definoval ako: „poznávanie božských a ľudských vecí, nakoľko sa môže človek priblížiť Bohu, (filozofia) učí človeka, že svojimi skutkami sa má stať obrazom a podobou toho, ktorý ho stvoril“ (ŽK IV).

Dnes laický, civilný svet hovorí o neprekonateľnej priepasti medzi vierou a náboženstvom na jednej strane a rozumom či vedou, na strane druhej, teda o akoby neprekonateľnom konflikte medzi *fides et ratio*. Ibaže sv. Cyril práve naopak, vo vede videl predovšetkým poznanie, ktoré privádza dušu k múdrosť, uskutočňovanie Božieho plánu o človeku. Solúnski bratia boli dedičmi antickej gréckej kultúry, ktorej pokračovateľkou bola stredoveká Byzancia.

Dnes po 1160 rokoch, žiaľ, zbierame plody rozhodnutia politikov Európskej únie: v Ústave EÚ nie je spomenutý Boh ani kresťanstvo. Túto smutnú skutočnosť spomína aj nedávno zosnulý pápež Benedikt XVI. vo svojej poslednej knihe, ktorá vyšla už po jeho smrti v januári 2023. Kniha má názov *Čo je to kresťanstvo. Akoby duchovný testament*. Uvádza v nej: „Po útrapách druhej svetovej vojny sme v Nemecku prijali ústavu, kde sme jasne vyhlásili, že sme zodpovední pred Bohom, a že to je hlavným kritériom nášho správania. Po polstoročí už do európskej ústavy nebolo možné prijať túto zodpovednosť pred Bohom, ako rozhodujúcu vo vzťahoch

v ľudskom spoločenstve. Boh je dnes v centre pozornosti len v malej skupine ľudí a nemôže byť prijatý ako kritérium vzťahov v spoločnosti ako celku. To odzrkadľuje situáciu Západu, kde Boh sa stal privátnou záležitosťou menšiny.“ (s. 155)

Aj Ústava prvej Slovenskej republiky z 21. júla 1939 kladie Pána Boha na prvé miesto:

„Slovenský národ pod ochranou Boha Všemohúceho od vekov sa udržal na životnom priestore mu určenom, kde s pomocou Jeho, od ktorého pochádza všetka moc a právo, zradil si svoj slobodný slovenský štát.“

Druhá Slovenská republika vo svojej Ústave z 1. septembra 1992, hovorí o cyrilometodskej tradícii ako o dedičstve, ktoré musí byť zachované pre budúce generácie:

„My, národ slovenský, pamätajúc na politické a kultúrne dedičstvo svojich predkov a na stáročne skúsenosti zo zápasov o národné bytie a vlastnú štátnosť, v zmysle cyrilo-metodského duchovného dedičstva a historického odkazu Veľkej Moravy...“

Ak by ste sa dnes ľudí na ulici opýtali, alebo poslancov parlamentu, ktorí už dnes na ústavu neprisahajú, len sľubujú, čo je cyrilometodské dedičstvo, kto vie, čo by vám odpovedali?

Dnešná Európa sa, žiaľ, zriekla a to priam pred našimi očami svojich kresťanských predkov, zásad a minulosti. Dejiny 20. i prvých 23 rokov 21. storočia trpkou ukazuju, že humanizmus bez Boha alebo proti Bohu je odsúdený na neúspech.

Misia svätých bratov Konštantína a Metoda, ktorá sa začala v roku 863 musí byť aj dnes pre nás výzvou. Ako ju žijeme každý deň? Ako sa hlásime k jej odkazu? Nie sú to iba prázdne frázy? Dnes, keď od Západu preberáme nekriticky všetko dobré i zlé. Miesto otca matky máme rodiča č. 1. a č. 2, z biblického príbehu o Sodome a Gomore si robíme žarty, naše parlamenty chcú riešiť veci, ktoré nemôžu byť nikdy v jeho kompetencii. Nikdy! Otázka života a smrti – kedy sa život začína a kedy končí, predsa nikdy nemôže byť predmetom demokratického hlasovania. Prečo? Lebo život pochádza od Boha. Človek je stvorený na Boží obraz a podobu ako muž alebo a žena. S tým nič nenarobíme, to musíme prijať.

Svätí Cyril a Metod! Keď vám ďakujeme za to, že ste nás naučili modliť sa v našom jazyku: **Vzhladni, Pane, milosťou svojou na naše kráľovstvo. A nevydaj, čo je naše cudzím. A neodďaj nás v koristi národom pohanským. Skrze Krista, Pána nášho, ktorý kráľuje s Otcom i Svätým Duchom.** Ani dnes v 21. storočí! Prosíme aj tu a teraz, o váš príhovor, aby sme sa v našej vlasti nestali korisťou národov či zvykov pohanských. Svätí Cyril a Metod orodujte za nás!

Ján Košiar

Pripomienka pokánia

V bratislavskom ústredí našej organizácie sme si pripomenuli Popolcovú stredú, prvý deň pôstneho obdobia. Názov dňa pochádza zo zvyku páliť palmy či bahniatka z Kvetnej nedele z minulého roka. Veriaci sú poznačení takýmto popolom na čelo slovami: **„Pamätaj, že si prach a na prach sa obrátiš.“** (Gn 3, 19) Popolcová streda predstavuje pripomienku vlastnej konečnosti a cieľa či smerovania vlastného života, vyznačuje sa pokáním.

Na snímke duchovný organizácie Ján Košiar pri poznačovaní popolom predsedu bratislavskej pobočky PV ZPKO Jozefa Deča. Vľavo Ján Litecký Šveda. (ez)

Pavla Valenta popravili pred 70 rokmi

Môj otecko Pavel Valen bol 28. marca 1953 popravený vo väznici Pankrác v Prahe. Ráno o 5.35 hod. mu založili povraz na hrdlo. Zatkli ho 14. januára 1952 v bratislavskom úrade na Povereníctve vnútra a previezli do Justičného paláca. Odišiel do väznice v Ilave a 27. marca 1953 v noci ho previezli na Pankrác v Prahe. Na popravu ho viezli na vozíku. Chcel žiť, hoci aj bez jednej nohy, do ktorej si vo väzení pichol hrdzavý kliniec, takže mu ju museli amputovať.

Žiaden list z väzenia od neho nemám. Vo väzení v Ilave som za ním bola len raz s tetou Annou a ujom Hričom. Teta mi dala cukrík a povedala, aby som ho pri bozkávaní s oteckom dala do jeho úst. V návštevných miestnosti bol vysoký drevený nábytok, takže ma musel ujo zobrať na ruky, aby som mu cukrík dala do úst. Vtedy som mala deväť rokov.

Prečo otecko dostal takýto veľký trest? Veď nikomu nič neurobil. Nekradol ani nezabíjal iba švagra Vojtecha Danku, bývalého dôstojníka slovenského štátu, previedol cez hranice. Bol to mamičkin brat. Bojoval so Svobodom na Kryme. Nemci ho chceli chytiť, preto sa musel ukryť na detvianskych lazoch. Vojtech Danko sa dozvedel, že ho majú uväzniť a tak požiadal Pavla Valenta, môjho otecka, aby ho previedol do Rakúska. Otecko to urobil a to ho stálo život. Vojtech Danko sa vyslovil v hoteli Grand vo Zvolene proti totalite, počul ho istý človek, ktorý ho udal. Nevedel písať, v žalobe uviedol iba tri krížiky.

Uväznili celú rodinu

Okrem otecka uväznili aj mamičku, ktorá bola v domácnosti, starala sa o tri deti. Mamičku odsúdili na doživotie. Trest jej znížili na 20 rokov, napokon vo väzení strávila sedem rokov. Vo väzení bol aj starý otec Gabriel Danko (mamičkin otec). Bol odsúdený na jedenásť rokov a vo väzení strávil tiež sedem rokov. Uväznili aj mamičkinho brata Imricha Danku. Bol odsúdený na osem rokov a vo väzení si odpykal celý trest.

V rozsudku mojich rodičov je uvedené, že kto napomáha útek do zahraničia sa hodnotí ako napomáhanie nepriateľom nášho zriadenia čo sa považuje za pokus zničiť alebo rozvrátiť ľudovodemokratické štátne zriadenie a to je príprava 3. svetovej vojny! Čo to boli za ľudia, keď takýmito klamstvami ubližovali politickým väzňom?

Otecka previezli z väznice Pankrác na pražský cintorín v Ďábliciach, kde bol pochovaný v spoločnom hrobe s J. Hikadom, J. Melkusom a G. Smetanom. Títo politickí väzni neboli pochovaní v truhle, ale tak, ako aj môj otecko, vo vreci. Takéto praktiky používali na politických väzňoch v čase totality.

Bola som na cintoríne v Ďábliciach 15. apríla 1992. Chcela som položiť kyticu kvetov na hrob môjho otecka, ale nenašla som jeho meno na hrobe. Vedúci cintorína mi povedal, že všetko bolo zničené, že už sa nič nedozviem. Takto komunisti zahladzovali stopy. Cintorín bol neupravený, samé trnie, ale to sa časom zmenilo a cintorín je teraz udržiavaný. Štátny súd pri vynesení rozsudku hrubo porušil procesné predpisy. V pôvodnom rozsudku uvedené trestné činy sú v rozpore s vtedy platným trestným zákonom. Skutky, za ktoré boli odsúdení, neboli trestným činom. Pýtam sa, čo to bol za štát, v ktorom sme žili ako zvieratá v ohrade. Žiadna sloboda a demokracia, no ani teraz sa nemôžeme pochváliť, že žijeme v právnom štáte. Človeku ide mráz po chrbte, keď si pomyslí, že za útek cez hranice obesia otca a zničia celú rodinu.

To nebol súd, ale obyčajná vražda. Hlavná vec, že na toto obdobie nezákonnosti, likvidácie ľudí, mučenie, okrádanie majetku sú mnohí vysokí predstavitelia komunistického režimu hrdí i dnes.

Posledná spoločná fotografia rodiny Pavla Valenta pred zatknutím.

Foto archív

Nezávidíte deťom politických väzňov

V súčasnosti bojujem za tretie odškodnenie po rodičoch. Vôbec som nemala ani siahnuť a požadovať po rodičoch odškodnenie, ale tí, ktorí boli pri zrode týchto zákonov nám, deťom, nepriali. Zákony na odškodnenie sa robili tak, aby ho siroty nedostali. Tak sa robili zákony pre siroty a aj sa doteraz tak robia. Odškodnenie sme mali dostať už v roku 1990. Spomínam na môjho dobrého otecka, ktorý každému pomáhal a taktu doplatil životom a my deti s ním. Nevieť či sa aj teraz dočkáme spravodlivého života. Záleží na nás, ako sa budeme správať. Naším politikom odkazujem, nezávidíte deťom po politických väzňoch, lebo tie si veľa vytrpeli a trpia aj teraz.

Pred popravou 27. marca 1953 napísal otecko list deťom a manželke Margite Valentovej. Boli to dve obálky, ktoré nám väznica Pankrác neposlala. Ale 14. novembra 2017 mi ich osobne doručili PhDr. Alena Šimánková a Mgr. Zora Machková, pracovníčky Národného archívu v Prahe. Pani Šimánková našla v archíve dve obálky a začala nás hľadať. Moju adresu získala od ÚPN a po 64 rokoch mi listy od otecka osobne prišla doručiť do môjho bytu. Listy odmietla poslať poštou, lebo usúdila, že sú veľmi cenné. Poďakovala som sa a mala som slzy v očiach i veľkú radosť z toho, ako otecko krásne listy napísal. Ako keby už na druhý deň odišiel a nebol medzi nami.

Naša okresná pobočka politických väzňov odhaľovala mojej rodine pamätnú tabuľu 5. novembra 2000 na budove Obecného úradu v Ladozerskej Vieske. Sv. omšu celebraval otec biskup Peter Dubovský. Keďže OÚ zateploval budovu, musel pamätnú tabuľu odstrániť, ibaže starosta obce Vladimír Baran ju po skončení prác odmietol vrátiť na pôvodné miesto. Pol roka som sa dožadovala, aj cestou vedenia PV ZPKO, aby tá tabuľa tam bola znovu osadená, ale starosta s tým nesúhlasil. Napokon mi pomohla podpredsedníčka NR SR Jana Laššáková a náš podpredseda Rafael Rafaj návrhom, aby pamätnú tabuľu osadili na žulový podstavec v parčíku pred budovou OÚ. Nová pamätná tabuľa bola zhotovená na náklady OÚ a 23. apríla 2016 znovu odhalená.

Bývalý starosta obce V. Baran sa postaral aj o to, že v knihe o Ladozerskej Vieske nie je žiadna zmienka o našej rodine, jednoducho to v nej nechcel mať. Zrejme si neuvedomuje, že história je matkou múdrosti. Azda nová starostka Katarína Janeková dá veci do poriadku a v novej knihe budú všetky mená obyvateľov obce, ktoré tam majú byť.

Margita Zimanová
rodená Valentová

Vyjasnime si pojmy pri názve štátu

Tohtoročné 30. jubileum druhej Slovenskej republiky prežívame akosi neslávnostne. Nie, Slovákovi ich štátnosť ešte nevošla do krvi. Dokonca naďalej akoby sme túžili po referende. Pritom z približne 15 radikálnych štátoprávnych zmien v našom priestore od roku 1848 vznik Slovenskej republiky 1. januára 1993 bola zmena s najväčšou legitimitou.

Pristavme sa pri donekonečna používanom spojení „vojnový štát“ pre prvú Slovenskú republiku. Skúsme dať na správnu mieru používanie tejto v podstate nadávky. Aký štát je vojnový? Taký čo vedie vojnu či ten, ktorý vzniká cez vojnu? (Len na okraj, dnes akoby sme sa o ten prvý usilovali.)

Predpokladám, že tento viac-menej hanlivý prívlastok je vhodný pre štát, ktorý vznikne počas vojny. Ak sa tento prívlastok často používa pri pomenovaní „Slovenského štátu“, ktorý pod týmto názvom vznikol vyhlásením vtedajšieho Slovenského snemu 14. marca 1939, pričom druhá svetová vojna sa začala až 1. septembra 1939, resp. 21. júna 1941 a na Slovensko de facto vkročila až po 29. auguste 1944, ide evidentne o neologický a zavádzajúci prívlastok.

Na druhej strane obidva česko-slovenské resp. československé štáty vznikli počas vojen. Česko-Slovensko vzniklo 28. októbra 1918, teda v čase vojny, pretože prvá svetová vojna sa skončila až 11. novembra 1918. A „Československo“ bolo de facto obnovené v Košiciach 4. apríla 1945, teda tiež v čase vojny. Druhá svetová vojna sa skončila až 8. mája 1945. Teda ak už chceme (poniektorí máme také nutkanie) epiteton „vojnový štát“ používať, používajme ho správne. Vojnovými štátmi boli vlastne Česko-Slovensko i Československo.

A ešte zopár slov k písaniu pojmu „Česko-Slovensko“.

Názov štátu Česko-Slovensko sa používal (napríklad aj na poštových známkach) do prijatia ústavy 29. februára 1920. V tejto ústave sa nenachádza slovo „Slovensko“ či „slovenský“, iba „Československo“ a „československý“. A potom v čase, keď bol predsedom vlády a zároveň ministrom zahraničných vecí Edvard Beneš (od 26. septembra 1921–7. októbra 1922), vyšiel vo „Věstníku ministerstva vnitra Republiky československé“ obežník číslo 45,731-1 z 10. júna 1922 a ten zakázal „znaménko“: „Oficiální označování Československa. Výraz Československo a všechna od toho odvozena slova ve všech jazycích jest jedno slovo a že jest proto naprosto nepřipustno vkládati mezi části tohto slova rozdělovací znaménko (Tchéco-Slovaquie)“. Názov Česko-Slovensko nanovo zaviedol ústavný zákon o slovenskej autonómii z 22. novembra 1938 a používal sa do 14. marca 1939.

Pamätáte sa ešte na tzv. pomlčkovú vojnu v roku 1990, ktorá vlastne naznačila budúci osud spoločného štátu? O vrátanie „znaménka“ (spojovníka, nesprávne pomlčky) ako symbolu rovnosti medzi Slovákmi a Čechmi sa usilovali Slováci. Česi argumentovali tým, že „česká gramatika to nepripúšťa“. Žeby sa po roku 1938 zmenila? Nie, nezmenila sa, a nezmenil sa ani masarykovsko-benešovský postoj Čechov voči Slovákovi.

Marián Tkáč

■ **Na okraj: V máji 2014 som v SNN publikovala rozhovor s historikom profesorom Róbertom Letzom. Na otázku: Aká bola prvá Slovenská republika? Klérofašistická? Fašistická? Vojnová? Aká? Odpovedal:**

Každý z prívlastkov v sebe nesie hodnotenie, klasifikáciu a každá takáto klasifikácia má svoje dejiny a politické pozadie. Osobne som proti takýmto prívlastkom. Prívlastok „prvá“ je neutrálny. Vyjadruje fakt, že išlo o prvý samostatný štát Slovákov a súčasne odlišuje tento štátny útvar od súčasnej Slovenskej republiky. Od vzniku 14. marca 1939 do prijatia ústavy 21. júla 1939 sa tento štát oficiálne nazýval Slovenský štát, potom, až do roku 1945 Slovenská republika. Ak máme použiť generálny názov na celé obdobie, tak je príliehavé použiť názov prvá Slovenská republika, alebo Slovenská republika 1939 – 1945.

Prívlastok „klérofašistická“ mal vystihnúť symbiózu „fašistického“ štátu s Katolíckou cirkvou. Tento termín podľa mojich vedomostí začali používať rakúski sociálni demokrati, keď sa v Rakúsku roku 1932 dostal k moci kresťanský socialista Engelbert Dollfuss. Vychádza teda jednoznačne z ľavicového hodnotenia situácie. Na slovenské pomery ho aplikovali a masívne využívali komunisti. Po roku 1989 sa väčšina historikov zhodla, že tento termín nebudú používať pre jeho neobjektívnosť a politickú zaťaženosť.

Prívlastok „fašistický“ je podobne sprofanovaný a interpretačne zaťažovaný komunistickou politickou praxou pred rokom 1989. Tento prívlastok sa v našom kontexte používal na hanlivé označenie všetkých protivníkov komunistickej strany. V jednom období aj na sociálnych demokratov, či juhoslovenských komunistov, ktorí sa postavili proti Stalinovmu poručníkovaniu. Zjednodušene sa od 20. rokov ukazovali v Európe dva moderné smery, ktoré sľubovali rýchle riešenie veľkých problémov: komunizmus v Rusku a fašizmus v Taliansku. Pritom jeden vylučoval druhý. Tieto smery pôsobili ako vzory pre rôzne politické hnutia. V súčasnosti viacerí politológovia presadzujú zaradenie talianskeho fašizmu medzi autoritatívne režimy, nie totalitné. Dôvodom je jeho ideologická slabosť v porovnaní napríklad s nemeckým národným socializmom, ale aj menší rozsah teroru a represíí.

Prívlastok „vojnová“ považujem skôr za publicistický ako vedecký. Ak by sme mali byť dôslední, tak vojnový štát je štátom, ktorý vznikol počas vojny v dôsledku vojnových operácií. Takým bolo napríklad Chorvátsko v roku 1941. Slovenský štát týmto spôsobom nevznikol. Vytvoril sa takmer pol roka pred začiatkom vojny, pod nátlakom nacistického Nemecka, ale rozhodnutie bolo v rukách vtedajších slovenských politikov, ktorí prakticky nemali inú reálnu možnosť. V každom prípade to netreba brať ako rozhodnutie proti Čechom. S existenciou Česko-Slovenska už Hitler nepočítal. Je zaujímavé, že prezident ČSR Emil Hácha sa pred príchodom k Hitlerovi nazdával, že dôjde k vytvoreniu českého štátu podobne ako v prípade Slovenska. Bol však donútený súhlasiť s nanúteným protektorátom.

Eva Zelenayová

Stal sa svedkom i aktérom historických premií

Pokračovanie z 1. strany

● **Môže sa človek, ktorý pred rokom 1989 zastával funkciu prodekanu Právnickej fakulty Univerzity Komenského, priznať k niečomu takému, že ho komunistický režim perzekvoval?**

Prečo by nemohol? Otec bol kuľak, nechcel vstúpiť do družstva, takže som sa mohol rozlúčiť s predstavou, že po skončení základnej pôjdem na nejakú strednú školu. Riaditeľ zavolať otca do školy a povedal mu: Má na výber, lesnícka, banícka alebo poľnohospodárska učňovka. Otec prišiel domov a povedal, bude z teba lesník.

● **Poslúchli ste?**

Čo mi ostávalo? Ale po roku, za dobré výsledky, som mohol prestúpiť na Strednú lesnícku školu do Prešova. Ibaže v treťom ročníku som sa dostal do problémov.

● **Prečo?**

Lebo ma štvili tie Novotného ohníčky na štátnom znaku. Na povale som našiel slovenský štátny znak, doniesol som ho do internátu a robil som prednášky z demokracie. Prišiel riaditeľ internátu a spustil: Prednášky o demokracii si tu bude robiť akoby tu bol nejaký bordel. A vyhodili ma z internátu. Karol Dubjel, čo býval so mnou a neskôr sa stal poslancom, má dodnes z toho zábavu.

● **A čo škola?**

Súduh riaditeľ ma predvolal, pokarhal a povedal, že zmaturovať mi dovolí. Prihlášku na vysokú školu mi však neposlal.

● **Evidentne ste skončili vysokú školu?**

Ale kedy? Po maturite som išiel robiť na montáže, zvärať vysokotlakové potrubie. Samozrejme, že som to nevedel, ale bol tam majster, ktorý ma to naučil. Prišiel september, hlásil som sa na vojenskej správe. Keďže som chodil do Zväzarmu na vetrone, očakával som, že ma dajú aspoň k parašutistom. Súduh plukovník sa na mňa pozrel a hovorí, no súduh Cuper, vy sa netrúpte, vy má-

Tohtoročná pietna spomienka na martýrov Bielej légie na Martinskom cintoríne v Bratislave. Na snímke zľava Ján Cuper, Ján Košiar a Ján Litecký Šveda.

Foto Eva Zelenayová

te o vojnu postarané. Vy ste antisocialistický živel. Pôjdete v novembri k pešiemu pluku PTP do Janovic nad Úhlavou. Tak som dva roky chodil opravovať cesty v Janoviciach nad Úhlavou.

● **To ste mali šťastie, že vás tam držali len dva roky. V PTP nikto nemal istotu, kedy mu vojenčina skončí.**

Hej, mali sme šťastie, bol som na vojenčine prvý rok, keď v auguste 1968 prišli vojská Varšavskej zmluvy. To som už mal zimu na Šumave za sebou. Čo sme sa tam namrzli, keď sme po tankových cvičeniach opravovali cesty. V lete zobrali vojakov na cvičenie kdesi pri Labe a ja som sa konečne mohol vyspať. Nás, sedemdesiat pétepek, nechali strážiť budovy a zametať chodníky a ostatných štyritisíc vojakov odvelili. V jednotke, akou bola tá moja, boli okrem mňa, čo som mal strednú školu takí, čo mali dva roky basy a žiadnu školu. Takže som bol v tej rote pisárom i motospojárom, lebo som bol jediný, čo vedel písať na stroji.

● **Prišli spojenecké vojská a vy ste išli domov?**

Ale kdeže, odkrútil som si dva roky vojenčiny. V to augustové ráno ma zobudil dedo Veselý, to bol taký fronták z Moravského Jána, a hovorí,

Jano vstávaj, prišli Rusi. Pozriem na hodinky a vravím mu, dedo, čo si sa zasa ožral? Tu si ľahni, pozri koľko je tu miesta a ráno ťa odveziem domov. Lebo vždy, keď sa opil, vozil som ho na motorke domov. Nadával mi a ťahal na balkón. Pozriem sa, Pane Bože, jeden tank za druhým sa valil po tej betónke pred kasárňami. Nad nami bol hrad Klenov a pod hradom už trčali hlavne. Hovorím, mal si dedo pravdu, katastrofa, bude vojna. Išiel som sa obliecť, v kuchyni sme pozbierali nejaké konzervy a pozorovali sme, ako sa to všetko hýbe. Ako na „buzerplaci“ pristávali helikoptéry s veliteľmi západného vojenského okruhu, ako ich ruské helikoptéry naháňali (smiech), ako major Vodička vydával príkazy vyťahnúť ešte tie tanky z opravovne a postaviť ich.

● **Proti Rusom?**

Ani nie, bol to taký zúfalý pokus. Samozrejme, že na to doplatil, lebo keď sa situácia normalizovala, vyrázili ho. Rusi nešli do kasární, načo by to robili. Druhý deň príde dedo Veselý a vraví, treba odnieť chlapom do muničáku žrádlo, tak sadni na motorku, zoberieš kanistre a odvezieš im to. Hovorím, dedo, ako rozkážete, však vy ste riaditeľ. Nasadol som, zobral kanistre na motorku, a idem

15 km do toho muničáku. Nikde nikoho. Po tých dedinách ako vymreté. Rusov nikde. Až som prišiel pred poslednú zákrutu, zrazu len guľomet, vybehli dvaja šikmookí a dole z motorky. Mierili na mňa kalašnikovom. Povedal som im, aby zavolali komandira, tomu som vysvetlil, že som vojak čs. armády, veziem jedlo mojim spolubojovníkom, čo strážia muničák. A že nejedli už dva dni, treba im dať jesť. Hľadeli na mňa, niečo im povedal, prikázali mi dať kanistre dole a ísť pešo pol kilometra. Dvaja so zbraňami išli za mnou a ďalší dvaja boli pri guľometoch. Nastávajúci deň ma požiadali kúpiť baterky do tranzistora a už som nemusel kráčať pešo. Asi po dvoch týždňoch sa začali vracat naši vojaci a to bolo vykúpenie.

● Z čoho?

Začalo sa bratanie (smiech). Ešte sme dva týždne chodili pracovať do podniku Kozak Klatovy, aby sme zarobili na darčeky pre sovietskych priateľov: všelijaké peňaženky a takéto veci.

● Pre okupantov?

Už boli bratia (smiech). Nasledovali spoločné posedenia, futbal, tanec... Vozil som nášho veliteľa k Rusom, ruský chodil k nám. Keď som v kancelárii písal rozkazy, počúval som, ako sa rozprávajú. Priniesli Pravdu a Rusi, eto vsjo lož. V novembri prišiel náš veliteľ, že sme dostali dôveru, sťahujeme sa do Prahy stavať garáže pre ÚV KSČ (smiech). Ešte počas vojenčiny som si vyplnil prihlášku na vysokú školu, ale súdruh veliteľ mi ju zamietol. Nemal som šancu. Po návrate z vojenčiny som sa znova zamestnal vo vzduchotechnických zariadeniach a zváral vysokotlakové potrubia.

● Kde to bolo?

V jeľšavskej Magnezitke. Tam som sa naučil zvärať a stal sa zo mňa socialistický robotník. Majster bol kresťan a možno tomu vďačím, že mi podpísal prihlášku do školy aj s dobrým posudkom. Bil ma po hlave, drž tú ruku takto, ale večer sme išli spolu do reštaurácie na večeru a keď som bol pred výplatou, platil on.

● Do školy na Právnickú fakultu UK vás prijali, takže všetko zlé ste mali za sebou?

Ako sa to vezme. V prvom ročníku sme písali písomku a prisadla si ku mne spolužiačka, myslela si, že bude mať od koho opisovať. Docent Sivák však zavelil, hej, ty tam, presadni si od neho a ty jej nešepkaj. Ja ťa naučím vojne. Poznamenal som, že ja som už dva roky vojny absolvoval. Keď som bol v piatom ročníkom, ponúkol mi miesto na katedre dejín, dostal som aj ďalšie ponuky, rozhodol som sa pre teóriu. Niektorí sa potom na mňa hnevali, že som neprijal ich ponuku, lebo absolventi s ukončenou vojenčinou boli pre školu vítaní, mohli sa hneď zapojiť do vyučovacieho procesu.

● Vaša minulosť už nebola prekážkou? Nechali vás na katedre učiť?

Zostal som. Dokonca v septembri 1988 prišiel za mnou dekan fakulty Andrej Bajcura, že potrebuje nového prodekana pre vedu a výskum, že chce tam ísť Ľubomír Fogaš, ale on ho nechce. Lebo Fogaš bol v straníckom aparáte mesta a kamarátil sa s Petrom Weissom, členom Výkonného výboru KSS. Hovorím mu, ja nie som straník, asi nemôžem byť prodekanom, lebo ma stranické skupiny neodhlasujú. O to sa nestaraj, ja to zariadim. Dopadlo to 95:5 v môj prospech (smiech) a odvtedy mi to Fogaš nevie zabudnúť.

● Zaujímavé, že nestraníka uprednostnili pred straníkom?

Fogaša nemali radi, bol podšívka. Bol na mestskom výbore strany a u nás bolo veľa zamestnaných z tých, čo vyhodili po previerkach v roku 1968. Fogaš bol hrozný prospechár. A ja som bol neškodná persona.

● Ako sa pozeráte na Petra Weissu, ktorý v roku 1990 stál na čele Výkonného výboru KSS a on hovorí o roku 1989, že zmena ho nezaskočila, lebo bol kritikom politiky komunistickej strany. A onedlho sa stal podpredsedom SNR.

Boli drzí a zorientovaní. Ja som

tiež vedel, že sa niečo chystá, lebo 17 rokov som sedel v kancelárii s pánom Pavlom Holländerom. Keď za ním prišiel Fedor Gál, vždy ma požiadal, aby som ich nechal samých. Čiže už v lete bolo jasné, že sa k niečomu schyľuje. Stretnutia Holländera s Gálom boli čoraz častejšie, pridala sa Paľo Mešťan, celá židovská lobby, stretávali sa čoraz častejšie. Paľo (Holländer) bol takou ústrednou postavou a neskôr sa stal Havlovým poradcom.

● Niektorí transformovaní komunisti nepoznajú mieru. Ako Weiss, ktorý najskôr šéfoval komunistom, potom sa stal predsedom „transformovaných“ komunistov v Strane demokratickej ľavice, potom nechceli rozpad federácie a nehlasovali za jej zánik a teraz prichádza s knižkou Máme republiku. Ako by to bolo dopadlo, keby nebol prijatý zákon o zániku federácie, na ktorom máte hlavný podiel?

Chaos. Tri štáty v jednom štáte (smiech). Možno by to bola tá Havlova unitárna federácia. Možno. Ale to sme samozrejme nechceli. Zvolili sme formu sukcesie, právnický povedané, vstúpili sme do práv právneho predchodcu. Tiež treba zdôrazniť, že to bolo v súlade s medzinárodným aj vnútroštátnym ústavným právom. Pretože sukcesia je vo Viedenskom dohovore o sukcesii štátov k medzinárodným zmluvám a k ostatnému majetku a k štátnej moci. Samozrejme, že jestvovala oprávnená obava, že ak by sme sa rozišli len tak, bez medzinárodno-právneho krytia, mohol by sa zopakovať rok 1938, keď Slovensko po vyhlásení autonómie obsadilo čs. vojsko. Samozrejme, že Maďari by boli okamžite vyštartovali na južné Slovensko. Prijatím zákona o zániku federácie boli chránené hraničné režimy, ktoré sú definované trianonskými mierovými zmluvami. A v tom sme mali podporu iba poslaneckých klubov HZDS a SNS. Weiss už na to zrejme zabudol, keď prišiel na odhalenie pamätnej tabule poslancom, čo hlasovali za zánik federácie.

Eva Zelenayová

Február 1948 – 75 rokov

Dokončenie z minulého čísla

Ďalším premysleným krokom k absolútnemu uchopeniu moci v štáte, ktorý sa takisto udial s podporou českých nekomunistických strán, bola tzv. jesenná kríza roku 1947. Keď po voľbách 1946 nevyšiel pokus s úradným rozpustením DS, ani s jej rozkladom po Tisovom procese, vo vedení KSČ sa zrodila idea „protištátneho sprisahania na Slovensku“. Na základe provokácií a podvrhov ŠtB zinscenovala sprisahaneckú skupinu prepojenú na slovenský exil (F. Ďurčanský) a funkcionárov DS. V septembri 1947 ministerstvo vnútra zverejnilo „senzačné“ nitky sprisahania, omotávajúce politikov DS. Do väzby putovalo viac ako 700 Slovákov – študentov, úradníkov, kňazov, no i generálnych tajomníkov DS (Kempný, Bugár). Komunistickí členovia Zboru povereníkov podali demisiu a dosiahli, že po „rekonštrukcii“ v tomto vládnom orgáne DS stratila väčšinu. Tým porušili výsledky volieb a zmenili rozloženie politických síl.

Zlomový február

Komunisti sa na uchopenie moci cieľavedome pripravovali už od založenia strany v roku 1921 – a osobitne od roku 1944. Demokrati žili v utkvalej predstave (skôr ilúzii), že rozhodujúce mocenské zmeny sa môžu odohrať iba na základe volieb, ústavnou cestou.

Začiatkom roku 1948 sa nahromadené spory medzi nekomunistickými stranami a komunistami vyostřili. Poslednou kvapkou v pohári trpezlivosti bolo odvolanie ôsmich vyšších veliteľov SNB nekomunistickej orientácie z Prahy ministrom vnútra Nosekom, čo zapríčinilo otvorenú vládnu krízu. Ministri troch strán (lidová, národno-socialistická a DS) sa ju rozhodli riešiť podaním demisie 20. februára. Písomné oznámenie demisie prezidentovi však nieslo mená iba 12 z celkovo 25 členov kabinetu – teda väčšina ostala vo funkciách. Odstúpivší ministri napriek tomu kalkulovali, že prezident Beneš ich demisiu neprijme, čím vláda padne a budú musieť byť vypísané predčasné voľby. Tu sa však nesmierne prerátali, ba možno povedať, že postupovali amatérsky.

Komunisti naopak hrali premyslene, nekompromisne a neúprosne. Hneď po demisii preniesli boj z parlamentu a vlády do ulíc. Organizovali schôdze, masové demonštrácie, petičné a nátlakové akcie. Pripravili zjazd závodných rád a začali vytvárať nové mocenské orgány, podriadené strane – akčné výbory NF. Tie násilím prebrali moc na všetkých úrovniach. Zabezpečili si rozhodujúce mocenské zložky – lojalitu

bezpečnostných orgánov a nezúčastnenosť armády. O to sa postaral „nestraník“ na čele rezortu obrany, gen. Ludvík Svoboda, ktorý bol takisto v sovietskych službách.

Umlčali demokratov

Na dôvažok si KSČ začala vytvárať vlastné ozbrojené jednotky – tzv. ľudové milície tvorené najfanatickejšími straníkmi, podriadené priamo generálnemu tajomníkovi KSČ. Zbrane získali či už z rezortu ministerstva vnútra, od partizánov, a tiež od naklonených dôstojníkov v armáde. Vyznamenali sa aj slovenskí partizáni. Ich zväz už 20. februára zriadil bojové komando – Hlavný štáb partizánov, ktorý do ulíc nasadil viac ako tritisíc ozbrojených členov.

Nekomunistickú opozíciu táto ozbrojená a dobre organizovaná presila umlčala. Demokratov nepustili do rozhlasu, ba ani na rečnícke tribúny. Redakcie ich novín obsadili partizáni a milicionári, stranícku tlač zastavili. Konali sa protizákonné prehliadky sekretariátov strán, ich zatváranie, zatýkania funkcionárov.

Tlak vyvrcholil 24. februára generálnym štrajkom. Na druhý deň predložil Gottwald prezidentovi Benešovi návrh na novú vládu, ktorú tento bez otáľania prijal.

Februárové udalosti v plnej nahote ukázali, že nekomunisti neboli na rozhodujúci mocenský stret pripravení. Hrozby nástupu komunistov ľudia podcenili. Nedokázali si predstaviť, že by bolševické poriadky prišli aj pod Tatry. Nebolo tu organizovanej sily, ktorá by sa im otvorene postavila na odpor. Svoje tu bezpochyby zohralo aj systematické protislovenské ťaženie od roku 1945, ktoré postihlo vedúcu vrstvu národa, inteligenciu. Národ bol zastrašený, a rovnako aj najväčšia vtedajšia autorita, katolícka cirkev. Väčšina biskupov bola ustráchaná a chcela sa otvorenej konfrontácii so štátom vyhnúť. To sa napokon ukázalo už pri Tisovom procese. Napokon sa biskupi konfrontácii aj tak nevyhli, akurát prišla v čase, keď bol štát oveľa silnejší a ich pozícia slabšia.

Februárový prevrat bol tak z určitého pohľadu „prirodzeným“; bol logickým vyústením teroru, ktorý sa v Československu zakorenil v r. 1944/1945. To napokon potvrdili aj slová jedného zo strojcov prevratu, Laca Novomeského z r. 1948: „*Februárové udalosti v mnohom len dokončujú to, čo sa začalo tvoriť koncom augusta 1944.*“

Majme to na pamäti vždy, keď si budeme výročia týchto tragických udalostí pripomínať..

Martin Lacko

Atentát na cisára

Na jar 1852 sa zdalo, že monarchia po revolúcii, potlačení uhorského a talianskeho odboja v lete 1849 sa už stabilizovala. V júni 1852 cisár František Jozef podnikol veľkú okružnú cestu po Uhorsku. Réžia bola dokonalá a žiadne incidenty ani prejavy nevôle sa nevykytli, hoci pred necelými troma rokmi podpísal vyše 150 rozsudkov smrti.

Najmä v našich mestách sa z návštevy mladého cisára ľudia úprimne tešili, pozdravovali ho nápisy aj v slovenčine, ba na budovách viseli staré slovenské, vtedy ešte bielo-červené zástavy, ktoré Maďari neradi videli. Cesta cisára plánovaná ako gesto zmierenia sa minula účinkom, lebo už na jeseň na dlhoročné pevnostné väzenie v reťaziach odsúdili niekoľkých peštianskych kníhkupcov za predaj vraj zakázanej tlače.

Ešte drsnejšie si počínal režim v Benátkach a Lombardii, v decembri 1852 súdy poslali na smrť piatich talianskych vlastencov. Rakúske orgány tým len prilievali oheň do ohňa. Už 6. februára 1853 asi tridsaťčlenná skupina podnikla ozbrojený útok na hlavné veliteľstvo cisárskych síl v Miláne s cieľom vyvolať povstanie v Lombardsku. Po divokej prestrelke niekoľkí útok prežijúci utiekli, desiatich zajatých rakúsky vojenský súd potrestal olovom a šibenicou. Bezpečnostné orgány zvýšili ostrážitosť predovšetkým v Uhorsku, kde panovalo napätie a od potlačenia revolúcie tu odhalili niekoľko sprisahaneckých skupín.

Úder však prišiel v srdci monarchie, priamo vo Viedni a bol určený cisárovi. Okolo obeda 18. februára 1853 ešte len 22 ročný rakúsky cisár František Jozef v spoločnosti pobočníka Daniela O'Donella si vyšiel na prechádzku. V blízkosti korbárskej bašty ho napadol atentátnik a s nožom v ruke sa pokúsil panovníkovi

Chrám vďaky vo Viedni.

Ilustračné foto

zasadiť smrteľnú ranu do krku. Stojatý límec hulánskej uniformy, ktorú cisár s obľubou nosil, bol vystužený plechovým páskom a ten zachránil Františkovi Jozefovi život. Dýka sa skĺzla a zasiahla plece. Atentátnik sa pokúsil ešte o jedno bodnutie, no to už zasiahol pobočník a náhodný chodec, viedenský mäsiarsky majster Jozef Ettenreich, útočníka spacifikovali a skončil v rukách polície. Krvácajúci cisár skončil na lôžku vo viedenskom Hofburgu, kde strávil tri týždne. Pri vyšetovaní vyšlo najavo, že atentátnikom je 21 ročný krajčířský tovariš Jozef Libéni, rodák z mestečka Csakvár. Jeho

čin motivovala nenávisť k panovníkovi, keďže Libéniho otec ako aktívny účastník revolúcie skončil na šibenici. Osem dní po atentáte Libéni odvisol na šibenici a jeho poprave sa prizeral 50-tisícový dav.

Vyhlásili výnimočný stav

Zvest o vražednom útoku na posvätnú osobu cisára sa rozletela po krajine. Už navečer 18. februára sa po Bratislave šírila správa o pokuse zavraždiť cisára, zároveň však zavládlo uspokojenie, že jeho život nie je ohrozený. Mesto malo výhodu priameho telegrafického spojenia s Viedňou, tam kde telegraf nebol o atentáte sa dozvedeli neskôr. Hneď 19. februára sa do Viedne vybrala delegácia bratislavského predstavenstva na čele s mešťanostom Františkom Kampfmüllerom. Na cisársky dvor doručili osobitné posolstvo, v mene všetkých občanov odsúdili zločin a vyslovili hlboké poľutovanie nad zranením panovníka.

Bezprostredne po útoku vo Viedni, v Prahe i v ďalších metropolách monarchie vyhlásili výnimočný stav. Stanné súdy mali opäť veľa práce, v Pešti štyri osoby zadržané ešte pred dvoma rokmi a obvinené zo sprisahania poslali na šibenicu, vo Viedni odvisli šiesti uhorskí občania, medzi nimi jedna žena. V Bratislave kat obesil františkánskeho rehoľníka Mareka Gašpariča, taktiež zapleteného do akýchsi protihabsburských pohybov. Obyvateľstvo Uhorska akoby chcelo zmazať pomyselnú vinu za atentát, ktorý spáchal ich spoluobčan a vo veľkom sa organizovali zbierky, lebo na návrh arcivojvodu Ferdinanda Maximiliána sa mal na mieste atentátu postaviť chrám vďaky za záchranu cisárovho života. Aristokrati, priemyselníci i bankári obetovali aj 50-tisícové sumy, prispievala aj chudoba. Bezmajetný domkár Jozef Michalovič z Jablonoého nemajúc hotovosť daroval na fond jedno jahňa. Podarilo sa vyzbierať niekoľko miliónov a v apríli 1856 sa na mieste atentátu zišli tisíceky Viedňanov, 80 biskupov a celá politická reprezentácia, aby sledovali posvätenie základného kameňa budúceho chrámu vďaky (tzv. Votivkirche). Kameň dovezli z jeruzalemskej Olivovej hory. Vzápätí sa začal stavať veľkolepý kostol impozantných rozmerov v novogotickom slohu. Pravda, nie všetko šlo tak rýchlo najmä z dôvodov predimenzovania, veď len obe veže mali mať výšku 100 metrov. Kostol úplne dokončili až o 23 rokov. Slávnostne ho vysvätili 24. apríla 1879, symbolicky na striebornú svadbu cisárskeho páru. Počas dlhej vlády cisár František Jozef ešte raz šťastne unikol atentátu, bolo to v septembri 1882 v Terste. Jeho najbližší toľko šťastia nemali, manželku Alžbetu v Ženeve zavraždil taliansky anarchista Luccheni, synovca a nástupcu na tróne arcivojvodu Ferdinanda aj s manželkou v Sarajeve zastrelil zmanipulovaný srbský aktivista Gavrilo Princip. Brata Maxmiliána, ktorý bol iniciátorom zbierky na chrám Vďaky, zastrelila popravná čata v Mexiku a jediný cisárov syn Rudolf sa zastrelil sám aj so svojou milenkou v roku 1889.

Ivan Mrva

STALO SA

1. marca 1920 vzniklo SND

3. marca 1973 vysvätil arcibiskup Agostino Cassaroli za biskupov Júliusa Gábriša, apoštolického administrátora Trnavskej arcidiecézy, Jána Pásztoru, nitrianskeho diecézneho biskupa a Jozefa Feranca, banskobystričského diecézneho biskupa – 50. výročie.

6. marca 1975 zomrel v Ríme pápežský prelát Dr. Štefan Náhalka, jeden z hlavných zakladateľov Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme.

7. marca 1939 minister zahraničia Chvalkovský informoval nemeckého diplomatického zástupcu v Prahe, že jeho vláda dáva Slovákom na slobodné rozhodnutie, či chcú ostať v Česko-Slovenskom štáte, alebo vyhlásiť samostatnosť Slovenska.

7. marca 1947 bol popravený **Timotej Ištók** (nar. 29. septembra 1891 vo Veľkých Kostolanoch, okres Piešťany). V roku 1918 vstúpil do čsl. armády, od roku 1936 bol riaditeľom žandárskej školy v Bratislave. Zaslúžil sa o to, že po odchode Čechov zo Slovenska bol vytvorený fungujúci slovenský policajný zbor. Pôvodne bol generálom žandárstva; od jesene 1944 bolo žandárstvo zaradené pod Ministerstvo národnej obrany. Do hodnosti generála ho vymenoval prezident Jozef Tiso na poslednom zasadaní slovenskej vlády 1. apríla 1945. Bol jediným generálom armády prvej Slovenskej republiky, ktorý bol po druhej svetovej vojne popravený.

11. marca 1924 sa v Udavskom narodil kardinál Jozef Tomko.

11. marca 1939 prezident republiky Hácha vymenoval novú slovenskú vládu na čele s Karolom Sidorom. Jej ďalšími členmi boli: Jozef Sivák (školsťvo a národná osveta), Martin Sokol (vnútro), Július Stano (doprava a verejné práce), Peter Zaťko (priemysel, obchod, živnosti a pôdohospodárstvo), Alexander Hrnčár (financie) a Gejza Fritz (spravodlivosť).

11. marca 1960 komunistická polícia zatkla a uväznila tajne vysväteného biskupa, jezuitu Jána Chryzostoma Korca. Biskup Korec bol 20. mája odsúdený Krajským súdom v Bratislave (predseda senátu Ervín Polakovič) „pre velezradu“ na 12 rokov väzenia, stratu občianskych práv a vypovedanie zo Západoslovenského kraja. Väznili ho v Prahe na Pankráci a potom vo Valdčiciach pri Jičine až do 24. februára 1968.

12. marca 1929 sa v Košiciach narodil slovenský organista a pedagóg Ferdinand Klinda.

13. marca 1939 v noci z 12. na 13. marca Dr. Keppler dostal z Berlína príkaz urobiť všetko, aby sa Slovensko osamostatnilo. Preto sa obrátil na zosadeného predsedu vlády J. Tisu s pozvaním na rozhovor ku kancelárovi Nemec-ka A. Hitlerovi. Tiso dve prvé posolstvá odmietol. Ale keď prišiel tretí posol s pozvaním, overným nemeckým konzulom v Bratislave E. von Druffelom, Tiso sa pobral do Bratislavy a predložil vec na rozhodnutie predsedovi vlády Sidoro-

vi, predsedovi Slovenského snemu Sokolovi a členom predsedníctva HSLS-SSNJ. Zišli sa všetci členovia Užšieho predsedníctva HSLS-SSNJ, členovia vlády a členovia predsedníctva Slovenského snemu. Títo ústavní a politickí predstavitelia Slovenska rozhodli, že Tiso má pozvanie prijať, vypočuť Hitlera, ale každé rozhodnutie rezervovať Snemu Slovenskej krajiny. Tisu prijal nemecký kancelár Adolf Hitler. Rozhovor trval 75 minút. Vo zvyčajnom monológu Hitler Tisovi oznámil, že sa rozhodol likvidovať „zvyšné Česko“ (Resttschechei), ale že jeho záujmy sa končia pri Karpatoch. Ak sa Slovensko rozhodne pre samostatnosť, on je ochotný uznať ju a zaručiť Slovákom ich nezávislosť. Tiso Hitlerovi odpovedal, že ľutuje, ale nie je v stave urobiť nijaké rozhodnutie v tejto veci, lebo to patrí výlučne do kompetencie Slovenského snemu.

14. marca 1939 o 9. hodine prišiel Tiso do Bratislavy a hneď zreferoval ústavným a politickým činiteľom, ktorí ho vyslali do Berlína, aká je tam situácia. O 10.57 h Snem Slovenskej krajiny otvoril svoje mimoriadne zasadanie, na ktorom sa zúčastnilo 57 poslancov z celkového počtu 63.

Predseda Snemu Martin Sokol vyzval poslancov, aby hlasovali, či sú za samostatný slovenský štát, alebo nie. Všetci prítomní poslanci povstaním zo svojich miest odhlasovali utvorenie samostatného slovenského štátu. Po krátkej prestávke predseda Snemu Dr. Sokol predložil na schválenie Zákon zo dňa 14. marca 1939 o samostatnom štáte Slovenskomu, ktorý právne kodifikoval vyhlásenie samostatnosti a pretvoril Snem Slovenskej krajiny na zákonodarný Snem Slovenského štátu. Potom prišlo predsedníctvo Snemu k vymenovaniu prvej vlády Slovenského štátu. Tvorili ju: Jozef Tiso ako predseda vlády a ministri Vojtech Tuka (podpredseda vlády), Karol Sidor (vnútro), Ferdinand Čatloš (národná obrana), Jozef Sivák (školsťvo), Gejza Medrický (hospodárstvo), Ferdinand Ďurčanský (zahraničie), Gejza Fritz (pravosúdie), Mikuláš Pružinský (financie), Július Stano (doprava a verejné práce).

21. marca 1982 zomrel v rímskej nemocnici profesor Pápežského orientálneho inštitútu, významný historik Slovenska a slovanských krajín, kňaz východného rítu a člen Spoločnosti Ježišovej Michal Lacko.

23. marca 1939 napadli maďarské vojenské jednotky územie Slovenskej republiky tromi prúdmi z územia Podkarpatskej Rusi, ktorú krátko predtým začali okupovať. Do dejín vošla ako Malá vojna.

23. marca 1948 Slovenská národná rada schválila nové nariadenie č. 7/1948 o pracovných útvaroch, ktoré sa vlastne stali tábormi nútených prác. Občanov tam uvrhali bez súdneho pokračovania, iba na príkaz trojčlennej komisie poverenictva vnútra. Väzni v nich trpeli

často v neľudských podmienkach, ba mnohí aj zahynuli. Podobnými tábormi v celej ČSR postupne prešlo asi 80 000 občanov.

23. marca 1968 zvolalo vedenie ZSSR najvyšších predstaviteľov štátov Varšavskej zmluvy (okrem Rumunska) na stretnutie v Drážďanoch (Dresden), kde všetci účastníci vyjadrili svoje znepokojenie nad stálym vzrastom „negatívnych tendencií“ v ČSSR.

23. marca 1959 v Leopoldove zomrel bl. Metod Trčka.

24. marca 1946 Štátna bezpečnosť vydala oficiálnu správu, že na Slovensku odhalila niekoľko protištatných skupín, ktoré udržiavali spojenie so slovenskými emigrantmi v Rakúsku a pracovali za obnovenie slovenského štátu. V tejto súvislosti zaviedli trestné pokračovanie proti viacerým slovenským študentom (Š. Chalмовský, A. Kšiňan, J. Bačkor, J. Vicen).

25. marca 1988 sa v Bratislave konala sviečková manifestácia.

27. marca 1996 Národná rada SR po opätovnom prerokovaní schválila zákon č. 125/1996 o nemoralnosti a protiprávnosti komunistického systému. Vyhlásila, že „KSČ a jej odnož KSS sú zodpovedné za spôsob vlády v našej krajine v rokoch 1948 – 1989, a to najmä za cieľavedomé ničenie tradičných hodnôt európskej civilizácie, národných a náboženských práv, za úmyselné porušovanie ľudských práv a slobôd, za justičné zločiny vykonané v politických procesoch, za teror vykonávaný proti nositeľom iných názorov, než aké zodpovedali učeniu marxizmu-leninizmu, za devastáciu hospodárstva, za zničenie tradičných princípov vlastníckeho práva, za zneužívanie výchovy, vzdelávania, vedy a kultúry na politické a ideologické účely“. Zákon nariadil uložiť do vstupnej haly parlamentu pamätnú tabuľu s nápisom: Účastníci protikomunistického odboja sa zaslúžili o pád komunistického režimu a o znovunastolenie demokracie na Slovensku. Patrí im za to vďaka. Návrh zákona inicioval poslanec NR SR Arpád Tarnóczy, súčasný čestný predseda PV ZPKO.

V roku 1822 ostrihomský arcibiskup Alexander Rudnay zvolal do Bratislavy celouhorskú synodu. Synoda mala riešiť dôsledky jozefínskej cirkevnej politiky. Zaoberala sa povznesením náboženského života, riešila otázku škôl a iných vážnych otázok. Jej uznesenia však absolutistická vláda nedovolila vyhlásiť. Realizovali sa uznesenia o vydaní Biblie v národných jazykoch - slovenský preklad Biblie s jeho podporou zrealizoval v rokoch 1829 a 1832 Juraj Palkovič.

V roku 1922 Mons. ThDr. Eugen Filkorn, slovenský katolícky kňaz a pápežský prelát, poslanec Slovenského snemu založil Svoradov, internát pre katolíckych vysokoškolákov v Bratislave.

PRIPOMÍNAME SI

V marci si pripomínáme významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

65 rokov

PaedDr. Mária Tomová, PhD., Košice
11.3.1958

70 rokov

Karol Markovič, Bratislava 6.3.1953
Janette Drápelová, Bratislava 13.3.1953

75 rokov

Ing. Pavel Bányay, Lučenec 4.3.1948
Iva Urbanová, Brezno 7.3.1948

80 rokov

Mária Dvorčáková, Levoča 5.3.1943

81 rokov

Ing. Ivana Mravcová, Ivanka pri Dunaji
21.3.1942
Mária Jedličková, Nedožery-Brezany
25.3.1942

82 rokov

Ľudmila Osuská, Studienka 31.3.1941

83 rokov

Irena Petrgalovičová, Žiar nad Hronom
23.3.1940

Anna Mešťanová, Heľpa 28.3.1940

84 rokov

Jozef Mikuš, Bratislava 4.3.1939
Mária Halásová, Hlohovec 13.3.1939
Mária Mešťanová, Heľpa 21.3.1939

86 rokov

Eduard Kováč, Bratislava 13.3.1937

87 rokov

Ján Gregor, Banská Bystrica 8.3.1936
Jozefína Matušková, Budmerice
18.3.1936

88 rokov

Anna Strašitáková, Modra 29.3.1935
Ľuba Drápelová, Bratislava 30.3.1935

90 rokov

Ján Bilek, Jablonov 27.3.1933

91 rokov

Štefan Jablonický, Lakšárska Nová Ves
1.3.1932

93 rokov

Ing. Július Homola, Topoľčianky
15.3.1930

*Jubilantom srdečne
blahoželáme*

PRISPELI NA SVEDECTVO

JUDr. Peter Brňák, Bratislava	50 EUR
MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava	20 EUR
Michal Malatinský, Bratislava	10 EUR
Emília Ihnátová, Košice	50 EUR
Ján Krkoška, Hlohovec	30 EUR
MUDr. Teodor Streicher, Bojnice	30 EUR
Arpád Tarnóczy, Nováky	50 EUR
Agnesa Hudcová, Bratislava	5 EUR
Nitrianske biskupstvo	100 EUR
MUDr. Ján Balon, Zborov	30 EUR
Peter Filip, Bánovce nad Bebravou	5 EUR
Mária Branišová, Bratislava	20 EUR
Matúš Daško, Bratislava	20 EUR
Ústav dejín kresťanstva, Bratislava	200 EUR
Martin Lacko, Modrová	200 EUR
Anna Horošková, Piešťany	30 EUR
Mons. Ján Sokol, Trnava	30 EUR
Františka Jančová, Ilava	10 EUR
Mons. Štefan Vallo, Nitra	200 EUR
Oľga Margetinyová, Hlohovec	110 EUR
Vdp. Ján Formánek, Bratislava	30 EUR
Oľga a Marián Ištókoví, Košice	30 EUR
Anastázia Mračnová, Moravský Sv. Ján	20 EUR
Oľga Búzová, Bratislava	20 EUR
Margita Bažalíková, Bratislava	40 EUR
Ing. Jozef Dečo, Bratislava	22 EUR
Jana Zimenová, Varín	30 EUR
Miro Nemeč, Ludanice	11 EUR
Riccardo Pudis, Rím	20 EUR
Irena Hermanová, Trenčín	10 EUR
Jozef Maco, Kočovce	15 EUR
Mária a Ľubomíra, Bratislava	50 EUR
Marián Danko, Trebišov	2,80 EUR
Gizela Buryová, Nová Baňa	10 EUR
Miroslav Gaál, Bratislava	30 EUR
Vladimír Kolada, Námestovo	5 EUR
Eva Krupská, Halič	10 EUR
Zuzana Hlinková, Košice	5 EUR
Pavol Božík, Nitra	50 EUR
Eleonóra Belayová, Bratislava	10 EUR
Jozef Herman, Svätý Jur	20 EUR
Anna Lanátorová, Bratislava	16 EUR
Eduard Sládkovič, Limbach	26 EUR
Viera Radíková, Svätý Jur	76 EUR
Viliam Horák, Bánovce nad Bebravou	5 EUR

Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

Karvašovci nemali radi komunistov

Výročie úmrtia dlhoročného člena PV ZPKO a jazzmana **Jozefa Karvaša ml.** (1945-2021) si pri jeho hrobe uctili členky banskobystrickej pobočky Anna Benčatová, Jelena Boboková a predsedníčka RO PV ZPKO v Banskej Bystrici Helena Halková. Zapálili sviečky, pomodlili sa, poďakovali za priateľstvo a spomínali na jeho krásnu hudbu, ktorou ich pri výročiach Barbarskej noci obohacoval.

Jozef Karvaš ml. bol slovenský džezový hudobník, kapelník, aranžér, textár a spevák. Jeho otec Jozef bol riaditeľom Obchodnej akadémie v Nitre a jeho strýko Imrich guvernárom Národnej banky Slovenska v prvej SR. Obidvoch komunisti poslali do väzenia. Jazzman Karvaš stál na druhej strane barikády a nenávidel bolševikov. Vyhadzovali ho zo škôl, prenasledovali. Napriek tomu nikdy nepomýšľal na emigráciu. „Mojim krédom bolo, nie utekať doma im škodiť“, povedal v rozhovore pre Svedectvo. Napriek nepriazni osudu získal v roku 2017 exkluzívny certifikát OXFORD ENCYKLOPEDIA so životopisom. (hh)

PRIPOMÍNAME Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú **v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 12.00 hod.** Upozorňujeme našich členov, že mimo úradných hodín sa telefonicky nedovolia do kancelárie Predsedníctva PV ZPKO.

Výzva

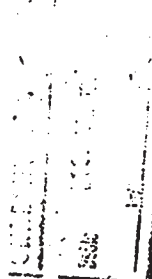
Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Minister vnútra SR Roman Mikulec sa rozhodol, že rezort už nebude viac financovať náš časopis Svedectvo a radikálne znížil našej organizácii výšku štátnej dotácie. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak ne-

bude vychádzať, akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda neprajníci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdu podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodláme aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok **na číslo účtu: SK74 3100 0000 0040 0012 8109, alebo sa kontaktujte na tel. čísle: 02-52 63 81 56.**

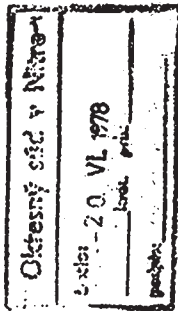
Darcom úprimne ďakujeme
Vedenie PV ZPKO
a časopisu Svedectvo

Na 16. strane uverejňujeme

Predbežný koncept a „Prehlásenie za právo a spravodlivosť“ napísali počas výkonu trestu v ÚZNV Leopoldov Ján Činčár, Ivan Beržinec a Štefan Locký. Vyplýva to z rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 25. mája 1978. Vo väzení sa ocitli „prevažne za trestné činy majetkového charakteru“ a ich úsilie obrátiť pozornosť svetovej verejnosti na pomery v našej republike, najmä vo výkone trestu, im pridalo ďalší súdny proces, politický, a predĺženie pobytu vo väzení. V nijakom prípade nechceme ospravedlňovať ich činnosť, za ktorú sa dostali do väzenia, no skutočnosť, že za pokus odoslať informáciu o situácii v štáte a vo väzení sa stali politickými väzňami nemožno prehliadať. Sú svedectvom dokonalej socialistickej bubliny. (zl)

7 To 242/78 - 412

R O Z S U D O K

V M E N E R E P U B L I K Y

Krejský súd v Bratislave v senáte zloženom z predsedu JUDr. Rudolfa Mozolánho a sudcov Heleny Silveckej a Anny Kovarskej, v trestnej veci obžalovaného Jána Č i n č á r a a spol., pre trestný čin podľa § 112 Tr.zák., na verejnom zasednutí konanom dňa 25.mája 1978, o odvolaní obžalovaných Jána Činčára, Ivana Beržineca a Štefana Lockého, proti rozsudku Okresného súdu v Nitre, zo dňa 2.3.1978, sp.zn. 2 T 266/77, rozhodol

t a k t o :

Podľa § 258 ods.1 písm.d/ Tr.por. sa nepednutý rozsudok v celom rozsahu z r u š u j e .

I. Na základe § 259 ods.3 Tr.por. sa obžalovaný Ján Č i n č á r, nar.5.5.1945 v Michalovciach, bytom Bratislava, Sedová ul.č.4, t.č. vo výkone trestu v ÚZNV v Leopoldove,

obžalovaný Ivan B e r ž i n e c, nar.30.8.1945 v Drahovciach, bytom Malá Ida č.99, okr. Košice, t.č. vo výkone trestu v ÚZNV v Leopoldove,

obžalovaný Štefan L o c k ý, nar.31.1.1950 v Bratislave, bytom Bratislava, Leškova ul.č. 1/C, t.č. vo výkone trestu v ÚZNV v Leopoldove,

u z n á v a j ú v i n n ý m i , ž e

1/ obžalovaný Ján Činčár v presne nezistenej dobe v priebehu

- 2 -

roku 1977 vo výkone trestu v ÚZNV v Leopoldove skoncipoval "Predbežný koncept" adresovaný predstaviteľom štátov, ktoré podpísali Helsinský dokument o bezpečnosti a spolupráci v Európe a účastníkom konferencie v Belehrade a dňa 25.7.1977 na tom istom mieste napísal "Prehlásenie za právo a sprevodlivosť", hoci tieto písomnosti obsahovali nepravdivé údaje o pomeroch v našej republike, najmä vo výkone trestu a v úmysle poškodiť záujmy republiky, plánoval ich prostredníctvom ďalších osôb ilegálne dopraviť do cudziny, k čomu však pre odhalenie jeho činnosti nedošlo,

2/ obžalovaný Ivan Beržinec a Štefan Locký presne nezistený deň v apríli r.1977 pomáhali získať podpisy celkom 6 odsúdených na "Predbežný koncept" skoncipovaný obžalovaným Činčárom, hoci vedeli, že ide o závädný text, ktorý mal byť publikovaný v cudzine,

t e d e

1/ obžalovaný Ján Č i n č á r dopustil sa konanie pre spoločnosť nebezpečného, ktoré spočívalo v organizovaní trestného činu, že ako čel. štátny občen by poškodzoval záujmy republiky tým, že rozširuje v cudzine nepravdivú správu o pomeroch v republike, avšak nedošlo k pokusu ani dokonaniu činu,

2/ obžalovaný Ivan Beržinec a Štefan Locký sa dopustili konania pre spoločnosť nebezpečného, ktoré spočívalo v pomoci k trestnému činu podľa § 112 Tr.zák., avšak k pokusu ani dokonaniu trestného činu nedošlo,

č í m s p á c h a l i

všetci traja obžalovaní prípravu k trestnému činu poškodzovalia záujmov republiky v cudzine podľa §§ 7 ods.1 a 112 Tr.zák..

Za to sa podľa § 112 Tr.zák.

o d s u d z u j ú

obžalovaný Ján Činčár k trestu odňatia slobody v trvaní 18 /osemnaásť/ mesiacov nepodmienečne,